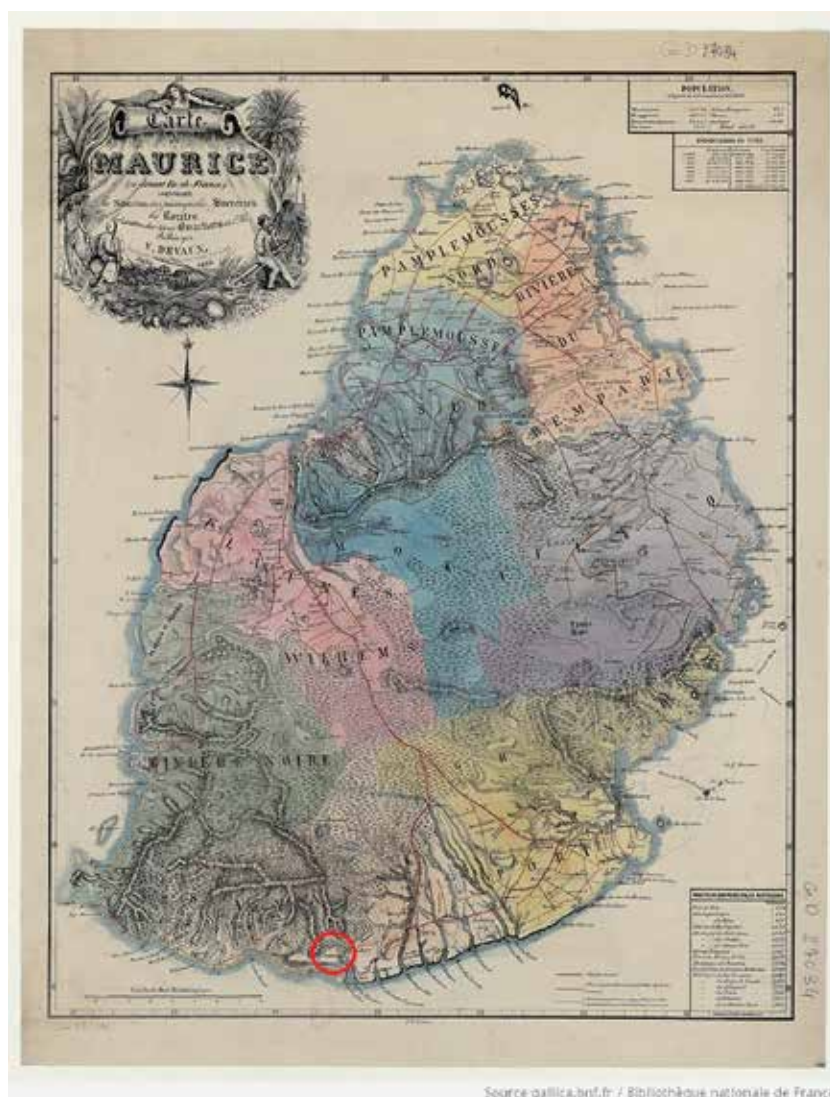

Surinam op Mauritius revisited

Door SALOMON KROONENBERG

Surinam gecirkeld in rood

In de *Parbode* van augustus 2013 staat een intrigerend artikel over een plaatsje op het eiland Mauritius met de naam Surinam. Mauritius ligt ver weg in de Indische Oceaan, honderden kilometers ten oosten van Madagascar en de Afrikaanse kust, maar het heeft veel met Suriname gemeen: een tropisch vochtig klimaat, een gemengde bevolking van Hindostanen, Creolen van Afrikaanse afkomst, mensen met Javaanse trekken uit Madagascar en een kleine Chinese bevolking, die allemaal Creole spreken, een grotendeels aan het Frans ontleende taal.

Het staat vol met suikerriet, en het is ook het eiland van de beroemde uitgestorven dodo, de walgvogel. Aan de zuidkust, waar Suriname ligt, slaan enorme golven op de zwarte basalkust, een paradijs voor surfers. In het *Parbode*-artikel werd uitgebreid in het dorp navraag gedaan naar de herkomst van die naam. Een zekere heer Jaggernath, ex-burgemeester van het dorp, zei dat de naam niets te maken heeft met de aanwezigheid van de Hollanders of het land Suriname. 'Surya betekent in het Hindi 'zon' en Nam betekent simpelweg 'naam'. Samen gevoegd is dat Surinam geworden. Het plaatsje is dus eigenlijk vernoemd naar de zon die hier veelvuldig schijnt'. Nu ben ik zelf met vakantie op

Mauritius, en mij intrigeert die naam natuurlijk net zo goed. Ik ben nog niet overtuigd dat die meneer Jaggernath gelijk heeft. Als je de uitstekende topografische kaart van het Institute Géographique Nationale, de Franse Topografische Dienst, goed bekijkt, dan valt op dat Hindostaanse plaatsnamen vrijwel afwezig zijn. Waarom hier dan wel?

Ik rijd naar Surinam, vraag eerst aan een paar jongeren bij een bushalte waar de naam vandaan komt, maar dat weten ze niet. Ze hebben wel van het land Suriname gehoord. Dan probeer ik het bij het Surinam Training Centre, een soort middelbare beroepsopleiding, aan het eind van een lange smalle ommuurde oprijlaan. Misschien weten ze daar meer. De bewaker kijkt mij

wantrouwig aan - zo'n loslopende witte - maar als ik hem uitleg waarvoor ik kom roept hij een docent van het instituut voor me. Die weet het ook niet: hij verwijst mij door naar de District Council van het district Savanne in Souillac, de provinciehoofdstad en een oude Franse haven. Surinam is er bijna tegenaan gegroeid.

'Het plaatsje is dus eigenlijk vernoemd naar de zon die hier veelvuldig schijnt'

De District Commissioner is een vriendelijke, nog vrij jonge vrouw, die probeert mij te verwijzen naar de Carnegie bibliotheek in Curepipe en de National Library in de hoofdstad Port Louis. Maar ze wordt voortdurend in de rede gevallen door een opdringerig mannetje achter het bureau naast haar, dat mij snel een print van de Wikipedia van Surinam in handen duwt. Die heb ik natuurlijk zelf ook al. Kennelijk weet niemand hier meer dan de heer Jaggernath. Ik begin aan mijn missie te twijfelen. Ik kwam het imposante gele gebouw binnen door de voordeur, maar ik word uitgeleid langs de brandtrap aan de zijkant. Het lijkt inderdaad op een afgang.

Oude bronnen

In de National Library vind ik een boek waar ik al eerder naar op

zoek was: *L'île de France, l'île de Maurice*, van Pierre de Sornay uit 1952. Want daarin schrijft hij dat in de periode van de Hollandse bezetting tussen 1638 en 1710 de lokale suikerproductie een grote stimulans kreeg door de aankomst in 1694 van de assistent-chirurgijn Jean Boekelberg, die in Suriname geleerd had hoe je witte en zwarte suiker moest maken. Tot dan toe maakten ze alleen arak, sterke drank uit het suikerriet. Suriname! Zo vroeg al! Ik begin me voor Boekelberg te interesseren, vind dan dat hij eigenlijk Johannes Bockelbergh heet, in 1668 in Kolberg, nu Kołobrzeg, in Polen is geboren en in januari 1693 door de VOC is gecontracteerd. Hij vaart in

datzelfde jaar naar Batavia, in het toenmalige Nederlands-Indië, komt daar op 20 november aan, vertrekt op 4 april 1694 weer terug, en blijft op de terugweg hangen op Mauritius, waar hij tot 1704 blijft. Dan vestigt hij zich als arts in Stellenbosch, Kaap de Goede Hoop, Zuid-Afrika, en blijft daar de rest van zijn leven. De vraag is alleen, wanneer is hij dan in Suriname geweest? Hij was nog maar 25 toen hij aan boord ging voor de VOC, en moet daarvoor al zes jaar de opleiding tot chirurgijn gevolgd hebben. Is hij soms als ketelbinkie mee geweest op een eerdere reis naar de West? Of hebben Pierre de Sornay en de oude Kaapse bronnen die hij citeert, zich vergist en was het Sumatra of

Java in plaats van Suriname? Ik kom er niet achter. En er is nog een probleem. De Hollanders hebben het eiland in 1710 verlaten, en pas in 1715 hebben de Fransen het eiland veroverd, en zij zetten de suikerteelt op veel grotere schaal op dan de Hollanders. Maar hoe hadden de Fransen kunnen weten dat er een Hollander is geweest die de techniek uit Suriname had meegenomen? Zouden de weinige slaven die achtergebleven waren dat hebben doorgegeven? Onwaarschijnlijk. Bovendien heeft Surinam geen haven, de havenplaats is Souillac, die pas in 1787 is gesticht, dus de plaats Surinam kan nauwelijks ouder zijn. De eerste vermelding van

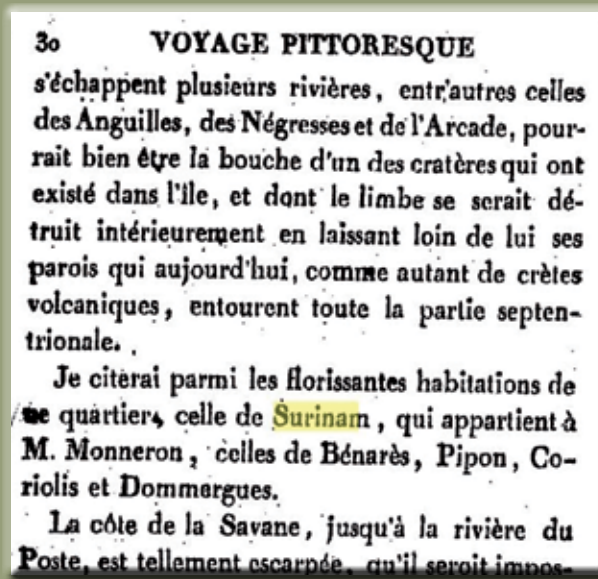
Geen Savanne Rallyrijder maar taxi in Surinam, Savanne district

Detail van de kaart van V. Devaux (1848), Paris.

Rochesterval, Savannerivier bij Surinam

Detail van pagina uit boek van J.-G Milbert (1812)

Surinam op een kaart is op die van V. Devaux van 1848.

Dan valt mij het sleutelwoord in waarmee ik had moeten beginnen: *toponymie*: plaatsnaamkunde. Ik denk meteen aan de goede oude Just Wekker, wiens rapport *Toponymie in Suriname* nog bij mij thuis in de kast staat. Het blijkt de toegang tot de oplossing. Ik vind een artikel van de Franse onderzoeker Jean-Cyrille Notter van de Universiteit van Réunion, het buureiland van Mauritius dat nog steeds Frans territorium is. Het heet *La toponymie des Mascareignes et des Seychelles*. Mascareignes is de naam voor de hele eilandengroep. Daarin onderzoekt hij de herkomst van alle 1664 plaatsnamen van Mauritius. Het blijkt dat 8,6 procent van de

namen Engels is; 2,5 procent is Creools, 82,5 procent is Frans, 0,9 procent is Hollands, 1,0 procent is Hindostaans, 1,7 procent komt van Madagascar, en overigen zijn 2,8 procent. Inderdaad dus nauwelijks Hindostaanse plaatsnamen. Maar tot welke categorie Surinam hoort lees ik er niet uit, en ook niet waar die naam vandaan komt. Ik stuur hem een mail, en krijg per kerende post het antwoord: de naam Surinam wordt voor

'De naam Surinam wordt voor het eerst vermeld in een boek in 1812'

het eerst vermeld door Jacques-Gérard Milbert in zijn boek *Voyage pittoresque à l'île-de-France, au Cap de Bonne-Espérance et à l'île de Ténériffe* (1812). Milbert heeft het eiland in 1801 bezocht. Dat is dus vóór het begin van de instroom van Hindostaanse contractarbeiders in 1834. Dan is het niet waarschijnlijk dat Jaggernath gelijk heeft. Volgens het *Dictionnaire toponymique de l'île Maurice: origine des noms de lieux* van 1997 werd de naam gegeven omdat het dal van de rivier Savanne bij het plaatsje Surinam op Mauritius net zo vruchtbaar lijkt als dat van de Surinamerivier in Suriname. Het was niet ongewoon in die tijd, schrijft Notter, dat planters namen van exotische plaatsen aan hun bloeiende suikerplantages gaven. Dus toch. ☺